

Høringsnotat

Lovavdelingen

Dato: 8. september 2020

Saksnummer: 20/4185

Høringsfrist: 15. september 2020

Høring – forslag om forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

1 Bakgrunn

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring et forslag om å forlenge midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. trådte i kraft 27. mai 2020. Loven er i hovedsak en videreføring av reglene i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren. Forskriften opphørte å gjelde 27. mai 2020 som følge av at koronaloven ble opphevet. I den midlertidige loven som videreførte forskriften ble det også innført enkelte nye tilpasninger i prosessregelverket, og enda ytterligere tilpasninger ble innført ved lov 19. juni 2020 nr. 82 om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (forkynnelse mv.).

Midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. opphører å gjelde 31. oktober 2020. I høringsnotatet foreslår departementet å forlenge lovens varighet fram til 1. juni 2021.

Bakgrunnen for de midlertidige reglene er konsekvensene smitteverntiltakene har for saksavviklingen i justissektoren. Dette gjelder særlig domstolenes virksomhet, som normalt i stor grad er preget av fysisk oppmøte for alle aktører, og hvor det har vært nødvendig med tilpasninger i regelverket for å kunne avvikle saker i situasjonen etter utbruddet av covid-19. For å sikre en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, er det fortsatt nødvendig med tilpasninger som legger til rette for en effektiv saksavvikling, samtidig som smitteverntiltak, anbefalinger og påbud ivaretas.

2 Gjeldende rett

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gir regler som supplerer, utfyller og fraviker enkelte regler i straffeprosessloven, tvisteloven og domstolloven. Formålet med loven er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, jf. loven § 1.

Loven inneholder regler som utvider domstolenes adgang til å holde fjernmøte og gjennomføre fjernavhør, og det gis adgang til en noe utvidet bruk av skriftlig behandling ved straffeprosessuelle tvangsmidler og i straffesaker og jordskiftesaker. Loven gir også regler om midlertidige løsninger for signering av avsigelse av rettslige avgjørelser og om elektronisk forkynning og telefonforkynning. Videre inneholder den regler om overføring av saker mellom sideordnede domstoler, uttrekning og tilkalling av meddommere, konstituering av statsadvokater og utvidet adgang til tilståelsespådommelse i tingretten.

Det følger av § 15 annet ledd at loven oppheves 31. oktober 2020.

3 Departementets vurderinger

Om den midlertidige lovens varighet uttalte justiskomiteens medlemmer følgende i Innst. 275 L (2019–2020) på side 3:

«Komiteen vil vise til at de foreslåtte bestemmelsene i Prop. 94 L (2019–2020) er unntaksbestemmelser som vedtas fordi landet står i en krisesituasjon. Komiteen mener lovens varighet bør være kortere enn regjeringen foreslår. Komiteen mener det er tilstrekkelig med en varighet på fem måneder, og at regjeringen på nytt må fremme sak for Stortinget dersom behovet og begrunnelsen for denne midlertidige loven fremdeles er til stede.»

Det er etter departementets oppfatning et klart behov for å videreføre loven utover 31. oktober 2020.

Departementets inntrykk er at erfaringen med den midlertidige loven så langt viser at tilpasningene i prosessregelverket har vært helt avgjørende for saksavviklingen i domstolene og for opprettholdelsen av domstolenes samfunnskritiske funksjon etter utbruddet av covid-19. Gjennom innspill til Domstoladministrasjonen har mange domstoler gitt uttrykk for at de midlertidige reglene har vært helt nødvendige for deres mulighet til å gjennomføre saker samtidig som smitteverntiltakene er overholdt. Domstoladministrasjonens tilbakemelding til departementet om behovet for forlengelse av den midlertidige loven, er at det er et helt klart behov for å videreføre loven utover 31. oktober 2020.

Behovet for tilpasninger i regelverket var åpenbart avgjørende i den første fasen etter 12. mars 2020, da virksomheten i domstolene nærmest stoppet helt opp. Også i den etterfølgende perioden, hvor de mest inngripende smitteverntiltakene ble avvirket som følge av kontroll med smittespredningen, har reglene vært viktige for å kunne avvikle saker i domstolene. Uten de midlertidige reglene ville mange flere saker ha blitt utsatt, med de uheldige konsekvensene dette ville medført både for parter og andre involverte i den enkelte sak, og for samfunnet som helhet. De midlertidige reglene har bidratt til å forhindre en opphopning av saker, og med dette store restanser som også ville gått utover saksbehandlingstiden når man er tilbake i en normalsituasjon.

Flere av smitteverntiltakene som har vært og er pålagt av myndighetene, har betydning for domstolenes virksomhet og gjennomføring av rettsmøter, som i stor grad er preget av fysisk oppmøte. Dette gjelder blant annet ved tilfeller av smitte, symptomer og karantene hos aktørene, hvor det er et klart behov for regler som legger til rette for at arbeidsoppgaver og gjennomføring av rettsmøter kan skje også uten fysisk oppmøte. Også kravene om fysisk avstand vanskeliggjør

gjennomføringen av fysiske rettsmøter, alt etter antallet aktører og rettsalenes størrelse.

Norge fikk kontroll over smittespredningen i april 2020. Dette gjorde det mulig med en kontrollert og gradvis avvikling av flere av de mest inngripende smitteverntiltakene. Fra slutten av juli steg imidlertid smittetallene på nytt. Den økte smitten ble møtt med ulike tiltak, primært på lokalt nivå, men det ble også innført enkelte landsdekkende tiltak. Covid-19 er en trussel mot folkehelsen fram til en tilstrekkelig andel av befolkningen er immune ved vaksinasjon, og smitteverntiltakene er avgjørende for å beholde pandemien under kontroll. Departementet anser det derfor som sannsynlig at domstolene vil måtte forholde seg til både nasjonale og lokale smitteverntiltak i lang tid framover, noe som gjør at det er behov for å forlenge lovens varighet. Når det gjelder domstolene, må man være forberedt på at smittesituasjonen lokalt eller nasjonalt kan forverres på kort tid, og at enkeltdomstoler eller domstolene i sin alminnelighet på kort varsel vil kunne oppleve helt eller delvis nedstenging av rettssteder. Også uten nevneverdig forverring eller lokale utbrudd må det antas at situasjonen i domstolene vil være preget av at dommere eller aktører må avstå fra fysisk oppmøte på grunn av symptomer, smitte eller karanteneplikt, og at krav om fysisk avstand vil medføre behov for tilpasninger for å kunne gjennomføre rettsmøter.

Departementet kan ikke se noen rettssikkerhetsmessige innvendinger av betydning mot at de midlertidige reglene om tilpasninger i prosessregelverket gis forlenget varighet, slik pandemisituasjonen nå er. Gjennomgående for reglene er at de kan anvendes som et supplement, en utfylling eller kan fravike prosessregler når dette er nødvendig og forsvarlig. Når det gjelder muligheten til å beslutte fjernmøtebehandling utover det som prosessregelverket allerede gir adgang til, er det krav om at dette må være nødvendig og ubetenkelig. Når det gjelder en avgrenset adgang til skriftlig behandling i enkelte straffesaker og for straffeprosessuelle tvangsmidler, er det krav om at slik behandling vil være forsvarlig, noe som innebærer at det må foreligge et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og at retten til og behovet for kontradiksjon ivaretas på en tilfredsstillende måte. I de fleste av disse bestemmelsene er det bare adgang til skriftlig behandling når fjernmøtebehandling ikke lar seg gjennomføre, og for skriftlig behandling av anke over dom i straffesak for Høyesterett er det et vilkår at domfelte samtykker. Det er ikke kommet fram opplysninger om rettssikkerhetsmessige utfordringer ved anvendelsen av bestemmelsene, selv om det har kommet enkelte avklaringer i rettspraksis når det gjelder rammene for anvendelsen av enkeltbestemmelser.

Den midlertidige loven skal ikke gis lengre varighet enn behovet tilsier. Behovet for å forlenge reglene som skal bidra til å opprettholde saksavviklingen i domstolene og justissektoren, må ses i lys av at smittetallene den siste tiden har vært økende, og at det har vært behov for å innføre tiltak på lokalt nivå samtidig som at tiltak på nasjonalt nivå opprettholdes. Departementet viser til at covid-19 innebærer en trussel mot folkehelsen fram til en tilstrekkelig andel av befolkningen er immune mot pandemien, og at smitteverntiltakene opprettholdes fordi de er avgjørende for å beholde pandemien under kontroll. Situasjonen innebærer med dette at det er et fortsatt behov også fram i tid for midlertidige regler om tilpasninger i prosessregelverket slik at saker kan avvikles og at domstolene kan opprettholde sin virksomhet.

For domstolene er det viktig med forutsigbarhet når det gjelder planlegging og beramning av saker. I tilfelle av forlengelse av den midlertidige loven, er det et behov for at den ikke gis for kort varighet, fordi det kan føre til praktiske og administrative utfordringer for domstolene, som er avhengig av å planlegge for gjennomføring av rettsmøter for aktørene lang tid i forveien. Ved vurderingen av hvor lang en eventuell forlengelse skal være, må det nødvendigvis også ses hen til at forlengelsen må være tilstrekkelig lang til at det er tid til å gjennomføre en lovbehandling av en eventuell ytterligere forlengelse.

Departementet foreslår med dette at lovens varighet forlenges til 1. juni 2021.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

En forlengelse av den midlertidige loven vil bidra til at domstolene kan gjennomføre flere saker enn de ellers kunne ha gjort på grunn av smittesituasjonen, samtidig som smittevern ivaretas.

5 Forslag til lovendring

Det foreslås å gjøre følgende endring i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.:

§ 15 annet ledd skal lyde:

Loven oppheves *1. juni 2021*.